32 813 Kabinetsaanpak Klimaatbeleid

30 184 Bestuurlijke vernieuwing

Nr. 1266 Brief van de minister voor Klimaat en Energie

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 23 juni 2023

Als samenleving staan we voor de opgave om klimaatverandering tegen te gaan. Hoe we dat doen verandert onze omgeving, het dagelijks leven en raakt aan ieders portemonnee. Denk aan het opwekken van energie met windmolens, reizen met elektrische auto's en bussen, en betalen voor wegwerpplastic. Het is belangrijk dat mensen daar over mee praten en er een stem in hebben. Het kabinet wil burgers daarom beter betrekken bij de klimaatopgave en energietransitie[1].

Vorig jaar zomer heb ik aan uw Kamer voorgesteld om te onderzoeken of, en onder welke voorwaarden, een burgerforum[2] over klimaat- en energiebeleid georganiseerd kan worden (Kamerstuk 32 813, nr. 1084). Een burgerforum is een divers samengestelde groep van rond de 150 à 200 gelote burgers die advies uitbrengt over een politiek vraagstuk. Zij doen dat op basis van uitgebreide informatie en overleg. Ik ben verheugd dat uw Kamer hierin samen met het kabinet wil optrekken en deel de randvoorwaarden die u stelt (Kamerstuk 32 813, nr. 1232). Met deze brief doe ik samen met de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties het voorstel om een burgerforum in te stellen over duurzame consumptie, circulariteit en reizen.

Een burgerforum over duurzame consumptie, circulariteit en reizen

De vraag die aan het burgerforum wordt voorgelegd is: **"Hoe kunnen we als Nederland eten, spullen gebruiken en reizen op een manier die beter is voor het klimaat?"**[3]

Zowel de Tweede Kamer als het kabinet horen graag het antwoord van mensen op deze vraag. De vraag gaat over de verantwoordelijkheid van burgers, bedrijven en overheden in duurzamer reizen en het anders omgaan met eten en spullen. Mensen kunnen duurzamere keuzes maken, bedrijven kunnen producten anders maken en

[1] Dat staat ook in de onlangs gepresenteerde Kabinetsvisie burgerbetrokkenheid (Kamerstukken 32 813 en 31 239, nr. 1231) en de Kamerbrief Aanpak burgerparticipatie en burgerfora (Kamerstuk 30 184, nr. 38).

[2] Een burgerforum wordt ook wel burgerberaad genoemd.

[3] Samen met de voorbereidingsgroep van uw Kamer is gekozen voor het onderwerp 'duurzame consumptie en circulariteit', na zorgvuldige afweging van de lessen uit andere burgerfora en uit onderzoek (bijlage 6).

verkopen, en de overheid kan regels opstellen of subsidies geven om daarbij te helpen.

De vraag is concreet en herkenbaar voor mensen, omdat het hun dagelijks leven en keuzes raakt. Bovendien is er op dit onderwerp nog voldoende ruimte om nieuw beleid te maken en beleid aan te passen. We kunnen ons voedselbeleid op basis van het burgerforum sterker maken. Kortgeleden zijn ook het 'Nationaal Programma Circulaire Economie' en de 'gedragsstrategie Burgers en Circulaire Economie' gepubliceerd. En er wordt gewerkt aan een Mobiliteitsvisie voor 2050. Voor de uitwerking van deze plannen is input van het burgerforum welkom.

Bovendien spelen er bij deze vraag over duurzame consumptie dilemma's, zoals; "Gaan we vooral meer duurzame spullen kopen of ook minder spullen?" En; "mogen duurzame producten (eten, kleding) of diensten (deelauto's, OV) duurder zijn, of moeten juist vervuilende producten en diensten duurder zijn?" Daarbij spelen ook achterliggende vragen, zoals "Wat is een rechtvaardige verdeling van de lusten en lasten tussen burgers, bedrijven en overheden?" en "Hoever moet de overheid kunnen gaan in het sturen op duurzame gedragsverandering van mensen?"

Wat er precies wordt bedoeld met de woorden 'eten', 'spullen' en 'reizen' staat beschreven in bijlage 1. Daar staat een uitleg van de vraagstelling en een beschrijving van de belangrijkste keuzes en dilemma's. Bij het beantwoorden van de vraag bepalen de deelnemers van het burgerforum zelf waar ze de nadruk op leggen.

Doel van het burgerforum
Het doel van het burgerforum is om de invloed en zeggenschap van burgers op grote maatschappelijke veranderingen, zoals de klimaatopgave, te vergroten door hen om advies te vragen. Daarnaast willen we de representatieve democratie versterken door meer mensen beter te betrekken bij politieke besluitvorming die hen raakt.

In uw brief geeft u aan dat de Kamer het op hoofdlijnen eens moet zijn met het ontwerp van het burgerforum, Ik sluit mij daarbij aan, en doe met deze brief een voorstel voor dat ontwerp van het burgerforum op hoofdlijnen. Ik houd daarbij rekening met de voorwaarden van uw Kamer en van het kabinet.

Werving en selectie van deelnemers
De kracht van een burgerforum zijn de mensen die eraan deelnemen; een zo goed mogelijke dwarsdoorsnede van de Nederlandse bevolking. Wanneer een diverse groep mensen met elkaar in gesprek gaat en advies geeft, komen de verschillende ervaringen en meningen uit de samenleving naar voren.

Meedoen aan een burgerforum is niet voor iedereen even eenvoudig of vanzelfsprekend. We moeten ons best doen iedereen bij het burgerforum te betrekken, dat geldt zeker voor minder bereikbare groepen, zoals jongeren, mensen met lagere inkomens en mensen met een migratieachtergrond[4]. Daarom loten we een zo representatief en divers mogelijke groep van maximaal 175 mensen, waarbij we een extra weging maken op specifieke kenmerken. Bij zo'n 'gewogen loting' worden de uitnodigingen verstuurd aan mensen in de hele samenleving op basis van een loting. Uit de groep mensen die reageert wordt daarna de deelnemersgroep samengesteld. Het kabinet stelt voor om ten minste te selecteren op: geslacht, opleiding, geografische spreiding (woonplaats), leeftijd, migratieachtergrond en mening over het klimaatbeleid.

Zoals uw Kamer voorstelt, zullen deelnemers een onkostenvergoeding ontvangen zodat zij tijd kunnen vrijmaken om deel te nemen. Ook een reiskostenvergoeding en kinderopvang zullen worden aangeboden. Daarnaast ondersteunen we mensen op andere manieren om het burgerforum zo goed mogelijk voor iedereen toegankelijk te maken.[5]

Commitment en opvolging door politiek
Om het burgerforum te laten slagen, is het nodig dat vooraf helder is wat de politiek met de adviezen van het burgerforum gaat doen. De deelnemers van het burgerforum steken veel moeite en tijd in hun advies. Daarom zullen het kabinet en de Kamer het advies serieus in behandeling nemen. Kabinet en de Tweede Kamer hebben hier de volgende afspraken over gemaakt.[6]

Het kabinet zal zich committeren aan een motiveringsplicht. Dit houdt in dat het kabinet:
- de aanbevelingen van het burgerforum in ontvangst neemt;
- binnen 6 maanden een reactie stuurt op het advies;
- per aanbeveling afzonderlijk motiveert waarom zij deze al dan niet overneemt;
- een jaar na afloop de voortgang van de implementatie van de adviezen bespreekt met het burgerforum.

Het kabinet legt deze afspraken vooraf vast in het instellingsbesluit aan het burgerforum.

Uw Kamer gaat een besprekingsplicht aan, wat betekent dat de Kamer het advies en de kabinetsreactie daarop bespreekt in een debat met het kabinet (Kamerstuk 32813, nr. 1232).

Betrokkenheid van Kamer en kabinet tijdens het burgerforum

---

[4] Zie o.a. Staat van het Bestuur (2020). Bijlage bij Kamerstuk 35 570 VII, nr. 87
[5] Denk aan o.a. ondersteuning voor mensen met een beperking, zie ook de voorstellen in het Startdocument Kamerstuk 32 813, nr. 1174
[6] Zoals benoemd in Kamerstuk 30 184, nr. 38

Het is belangrijk dat Kamer en kabinet tijdens het burgerforum betrokken zijn bij het burgerforum. Daarom zijn er twee tussentijdse ontmoetingen tussen het burgerforum en Kamerleden en bewindspersonen. Zo kunnen de Tweede Kamer en het kabinet zien hoe de adviezen van het burgerforum tot stand komen. Het burgerforum kan zelf ook initiatief nemen om Kamer en kabinet tijdens het burgerforum te betrekken.

Om de uitvoering van het burgerforum te volgen benoemt uw Kamer ook rapporteurs. Dat juicht het kabinet toe; het toont uw betrokkenheid. Het burgerforum zal het kabinet, in de rol van opdrachtgever, en de rapporteurs van de Tweede Kamer tot een jaar na de publicatie van het advies op gezette momenten informeren over de voortgang. Zo kunnen de Tweede Kamer en het kabinet toetsen of het proces loopt volgens de randvoorwaarden. Ze hebben daarbij geen invloed op de inhoud van het burgerforum.

Onafhankelijke organisatie en ondersteuning van het burgerforum
Het kabinet stelt het burgerforum in per ministerieel besluit. Op deze manier legt het kabinet de randvoorwaarden vooraf vast en wordt verzekerd dat het burgerforum onafhankelijk is. Het burgerforum wordt geleid door een onafhankelijk voorzitter, ondersteund door een onafhankelijk secretariaat. De voorzitter is integer, onafhankelijk, herkenbaar en verbindend. Het kabinet werft en selecteert de voorzitter op basis van een profielschets (bijlage 2). Vastgelegd wordt dat de staf van het secretariaat alleen aan de voorzitter van het burgerforum verantwoording verschuldigd is en geen conflicterende belangen mag hebben.

Om tot een goed gewogen advies te komen hebben deelnemers van het burgerforum feitelijke en gebalanceerde informatie nodig die zij op een transparante en neutrale manier krijgen aangeboden. Hiervoor worden experts aangesteld die zorgen dat het burgerforum kennis over het vraagstuk uit verschillende invalshoeken ontvangt. Het kabinet zal een onafhankelijke kennisorganisatie advies vragen welke expertise voor dit vraagstuk nodig is. Het gaat dan onder meer om kennis over duurzaamheid, gedrag, economie, ethiek en bestaande wetten en afspraken. Ook wordt het burgerforum geïnformeerd over de effecten en haalbaarheid van haar voorstellen. Het onafhankelijke secretariaat zal de experts selecteren. Daarnaast zal het burgerforum met diverse belanghebbende partijen in gesprek gaan[7]. Het burgerforum kan ook zelf wensen voor specifieke kennis aandragen of deskundigen aandragen als spreker. Daarnaast zal een vertegenwoordiging van de deelnemers feedback kunnen geven op het programma, zodat zij zelf invloed hebben op het proces.

Betrekken van de samenleving
Aan het burgerforum kunnen 175 mensen uit de Nederlandse bevolking meedoen. Het is daarom belangrijk dat er ook een goede verbinding is met de rest van de samenleving. Om te beginnen is het nodig dat in de samenleving bekend wordt gemaakt dat er een burgerforum komt en wat dat inhoudt. Daarnaast wordt er zo transparant mogelijk gedeeld hoe het burgerforum tot stand komt, wat er in het burgerforum gebeurt en wat er met de resultaten gebeurt. Ook zullen de ideeën

[7] Zoals vertegenwoordigers van consumentenbelangen, bedrijfsleven, en overheden. Het onafhankelijk secretariaat zal deze belanghebbenden selecteren en transparant communiceren over hoe zij dit doen.

van het burgerforum in de samenleving getoetst worden, bijvoorbeeld via een online dialoog.[8]

Leren en evalueren
Voor het leren over en ontwikkelen van burgerfora zijn goede monitoring en evaluatie belangrijk. Het burgerforum wordt daarom door een onafhankelijke organisatie gemonitord en geëvalueerd, zoals uw Kamer voorstelt. Er moet ruimte vanuit de politiek en ministeries zijn om daadwerkelijk van de evaluatie te leren en om de resultaten te verwerken in lopende dan wel toekomstige burgerfora. Het kabinet vindt het daarom belangrijk dat de Kamer en het kabinet instemmen met het doel en de hoofdvragen voor de evaluatie (Bijlage 3).

Instellen van het burgerforum
Als uw Kamer geen bezwaar maakt tegen het voorstel in deze brief, zal het kabinet het burgerforum instellen per besluit. Het kabinet vindt het belangrijk dat de Kamer zich kan vinden in de oprichting en opdracht van het burgerforum.

Vanaf de instelling van het burgerforum zijn minimaal acht maanden nodig voor de voorbereiding van het burgerforum. Het burgerforum zal dan rond maart 2024 kunnen starten en ongeveer zes maanden duren.

Ik kijk ernaar uit om met uw Kamer in debat te gaan over dit voorstel voor het instellen van een burgerforum over eten, spullen gebruiken en reizen op een manier die beter is voor het klimaat.

Mede namens de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

De minister voor Klimaat en Energie,
R.A.A. Jetten

[8] Zie ook de voorstellen in het Startdocument Kamerstuk 32 813, nr. 1174